

ՖՀՄՄԿ Մեկնաբանություն 2

Կոոպերատիվ կազմակերպություններում անդամների բաժնեմասեր և նմանատիպ գործիքներ

Հղումներ

- «Ֆինանսական գործիքներ» ՖՀՄՄ 9
- «Իրական արժեքի չափում» ՖՀՄՄ 13
- «Ֆինանսական գործիքներ. բացահայտումը և ներկայացումը» ՀՀՄՄ 32 (վերանայված՝ 2003 թվականին)¹

Նախապատմություն

1. Կոոպերատիվները և նմանատիպ այլ կազմակերպություններ ձևավորվում են անհատների խմբերից՝ ընդհանուր տնտեսական և սոցիալական կարիքներ հոգալու համար: Սովորաբար, ազգային օրենքները կոոպերատիվները սահմանում են որպես միավորումներ, որոնք փորձում են խթանել իրենց անդամների տնտեսական առաջընթացը համատեղ տնտեսական գործունեության միջոցով (ինքն իրեն օգնելու սկզբունք): Կոոպերատիվներում անդամների մասնակցությունները հաճախ բնութագրվում են որպես անդամների բաժնեմասեր, միավորներ կամ նման այլ անուններով, որոնք ստորև կկոչվեն «անդամների բաժնեմասեր»:
2. ՀՀՄՄ 32-ը սահմանում է ֆինանսական գործիքները՝ որպես ֆինանսական պարտավորություններ, և սեփական կապիտալ դասակարգելու սկզբունքները: Այդ սկզբունքները մասնավորապես կիրառվում են վերադարձնելի գործիքների դասակարգման նկատմամբ, որոնք տիրապետողին թույլ են տալիս այդ գործիքները թողարկողին վերադարձնել դրամական միջոցի կամ մեկ այլ ֆինանսական գործիքի դիմաց: Կոոպերատիվներում անդամների բաժնեմասերի և նմանատիպ գործիքների նկատմամբ այդ սկզբունքների կիրառումը դժվար է: Հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների խորհրդի մի քանի անդամներ խնդրել են պարզաբանել, թե ինչպես են ՀՀՄՄ 32-ի այդ սկզբունքները կիրառվում անդամների բաժնեմասերի և նմանատիպ գործիքների նկատմամբ, որոնք ունեն որոշակի հատկանիշներ, ինչպես նաև՝ այն հանգամանքների նկատմամբ, որոնց պարագայում այդ հատկանիշներն ազդում են այդ գործիքները որպես պարտավորություն կամ սեփական կապիտալ դասակարգելու վրա:

Գործողության ոլորտը

3. Սույն Մեկնաբանությունը կիրառվում է ՀՀՄՄ 32-ի գործողության ոլորտում գտնվող ֆինանսական գործիքների նկատմամբ, ներառյալ կոոպերատիվ կազմակերպությունների անդամներին տեղաբաշխված ֆինանսական գործիքները, որոնք վկայում են կազմակերպությունում անդամների սեփականության բաժնեմասի մասին: Սույն Մեկնաբանությունը չի կիրառվում այն ֆինանսական գործիքների նկատմամբ, որոնք մարվելու են կամ կարող են մարվել կազմակերպության սեփական կապիտալի գործիքներով:

¹ 2005թ. օգոստոսին ՀՀՄՄ 32-ը փոփոխվել և վերանվանվել է «Ֆինանսական գործիքներ. ներկայացումը» ՀՀՄՄ 32: 2008թ. փետրվարին ՀՀՄՄ-ն փոփոխություն կատարեց ՀՀՄՄ 32-ում՝ պահանջելով, որ գործիքները դասակարգվեն որպես սեփական կապիտալ, եթե այդ գործիքներն ունեն այն բոլոր հատկանիշները և բավարարում են այն բոլոր պայմանները, որոնք նշված են ՀՀՄՄ 32-ի 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆներում

Խնդիրը

4. Շատ ֆինանսական գործիքներ, ներառյալ անդամների բաժնեմասերը, ունեն սեփական կապիտալին բնորոշ հատկանիշներ, այդ թվում քվեարկության (ձայնի) իրավունքներ և շահաբաժինների բաշխումներին մասնակցելու իրավունքներ: Որոշ ֆինանսական գործիքներ իրենց տիրապետողին իրավունք են տալիս պահանջելու մարում՝ դրամական միջոցով կամ այլ ֆինանսական ակտիվով, բայց կարող են նախատեսել սահմանափակումներ կամ ենթակա լինել սահմանափակումների՝ ֆինանսական գործիքների մարման առումով: Ինչպե՞ս պետք է այդ մարման պայմանները գնահատվեն ֆինանսական գործիքները որպես պարտավորություն կամ սեփական կապիտալ դասակարգելու մասին որոշումներ կայացնելիս:

Փոխհամաձայնություն

5. Ֆինանսական գործիք (այդ թվում կոոպերատիվ կազմակերպություններում անդամների բաժնեմասեր) տիրապետողի՝ մարում պահանջելու պայմանագրային իրավունքն ինքնին չի հանգեցնում, որպեսզի ֆինանսական գործիքը դասակարգվի որպես ֆինանսական պարտավորություն: Կազմակերպությունը պետք է հաշվի առնի ֆինանսական գործիքի բոլոր պայմանները դրանք որպես ֆինանսական պարտավորություն կամ սեփական կապիտալ դասակարգելու մասին որոշում կայացնելիս: Այս պայմանները ներառում են դասակարգման պահին գործող համապատասխան ազգային օրենքները, կանոնակարգերը և կազմակերպության կանոնադրությունը և չեն ներառում այդ օրենքների, կանոնակարգերի կամ կանոնադրության ակնկալվող հետագա փոփոխությունները:
6. Անդամների բաժնեմասերը, որոնք կդասակարգվեն որպես սեփական կապիտալ, եթե անդամները չունենային մարում պահանջելու իրավունք, համարվում են սեփական կապիտալ, երբ առկա է 7-րդ և 8-րդ պարագրաֆներում նկարագրված պայմաններից որևէ մեկը, կամ երբ անդամների բաժնեմասերն ունեն բոլոր այն հատկանիշները և բավարարում են բոլոր պայմանները, որոնք նշված են ՀՀՄՍ 32-ի 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆներում: Ցպահանջ ավանդները, ներառյալ ընթացիկ հաշիվները, ավանդային հաշիվները և նմանատիպ պայմանագրերը, որոնք առաջանում են, երբ անդամները գործում են որպես հաճախորդներ, համարվում են կազմակերպության ֆինանսական պարտավորություններ:
7. Անդամների բաժնեմասերը սեփական կապիտալ են, եթե կազմակերպությունն ունի անդամների բաժնեմասերը մարելուց հրաժարվելու ոչ պայմանական իրավունք:
8. Ազգային օրենքը, կանոնակարգը կամ կազմակերպության կանոնադրությունը կարող են տարբեր տեսակի արգելքներ դնել անդամների բաժնեմասերի մարման վրա, օրինակ՝ ոչ պայմանական արգելքներ կամ իրացվելիության չափանիշի վրա հիմնված արգելքներ: Եթե մարումը ոչ պայմանականորեն արգելված է ազգային օրենքով, կանոնակարգով կամ կազմակերպության կանոնադրությամբ, ապա անդամների բաժնեմասերը սեփական կապիտալ են: Սակայն ազգային օրենքի, կանոնակարգի կամ կազմակերպության գործող կանոնադրության դրույթները, որոնք արգելում են մարումը միայն պայմանների (ինչպիսիք են իրացվելիության հետ կապված սահմանափակումները) բավարարման (կամ չբավարարման) դեպքում, չեն հանգեցնում այն բանին, որ անդամների բաժնեմասերը սեփական կապիտալ լինեն:
9. Ոչ պայմանական արգելքը կարող է լինել բացարձակ, երբ մարումներն արգելված են ընդհանրապես: Ոչ պայմանական արգելքը կարող է լինել մասնակի, երբ արգելվում է անդամների բաժնեմասերի մարումը, եթե այդ մարման արդյունքում անդամների բաժնեմասերի թիվը կամ անդամների բաժնեմասերից վճարված կապիտալի գումարը կընկնի սահմանված մակարդակից ներքև: Անդամների բաժնեմասերը՝ մարման արգելքները գերազանցող մասով, պարտավորություններ են, բացառությամբ երբ կազմակերպությունն ունի մարումը մերժելու ոչ պայմանական իրավունք, ինչպես նկարագրված է 7-րդ

պարագրաֆում, կամ երբ անդամների բաժնեմասերն ունեն բոլոր այն հատկանիշները և բավարարում են բոլոր այդ պայմանները, որոնք նշված են ՀՀՄՍ 32-ի 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆներում: Որոշ դեպքերում բաժնեմասերի քանակը կամ վճարված կապիտալի գումարը, որը ենթակա է մարման արգելքի, կարող է ժամանակ առ ժամանակ փոփոխության ենթարկվել: Մարման արգելքի նմանատիպ փոփոխությունը հանգեցնում է ֆինանսական պարտավորության և սեփական կապիտալի միջև փոխանցմանը:

10. Սկզբնական ճանաչման ժամանակ կազմակերպությունը պետք է չափի մարման գծով իր ֆինանսական պարտավորությունն իրական արժեքով: Այդ դեպքում, երբ անդամների բաժնեմասերն ունեն մարման իրավունք, կազմակերպությունը մարման գծով ֆինանսական պարտավորության իրական արժեքը չափում է ոչ պակաս այն առավելագույն գումարից, որը ենթակա է վճարման՝ համաձայն իր կանոնադրության կամ կիրառվող օրենքի մարման վերաբերյալ դրույթների, զեղչված այն առաջին օրվանից, երբ կարող է պահանջվել այդ գումարի վճարումը (տե՛ս օրինակ 3):
11. ՀՀՄՍ 32-ի 35-րդ պարագրաֆի պահանջի համաձայն՝ սեփական կապիտալի գործիքների տիրապետողներին կատարված բաշխումները ճանաչվում են ուղղակիորեն սեփական կապիտալում: Տոկոսները, շահաբաժինները և այլ հատույցներ, որոնք վերաբերում են որպես ֆինանսական պարտավորություն դասակարգված ֆինանսական գործիքներին, համարվում են ծախսեր՝ անկախ այն բանից, թե այդ վճարված գումարները իրավականորեն բնորոշվում են որպես շահաբաժիններ, տոկոսներ, թե այլ կերպ:
12. Սույն փոխհամաձայնության մաս հանդիսացող Հավելվածում բերված են սույն փոխհամաձայնության կիրառման օրինակներ:

Բացահայտումը

13. Երբ մարման արգելքի փոփոխությունը հանգեցնում է ֆինանսական պարտավորության և սեփական կապիտալի միջև գումարի փոխանցմանը, կազմակերպությունը պետք է առանձին բացահայտի փոխանցման գումարը, ժամկետը և պատճառը:

Ուժի մեջ մտնելը

14. Սույն Մեկնաբանության ուժի մեջ մտնելու և անցումային պահանջները նույնն են, ինչ ՀՀՄՍ 32-ինը (2003 թվականին վերանայված տարբերակ): Կազմակերպությունը պետք է սույն Մեկնաբանությունը կիրառի 2005 թվականի հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Եթե կազմակերպությունը սույն Մեկնաբանությունը կիրառում է մինչև 2005 թվականի հունվարի 1-ը սկսվող ժամանակաշրջանի համար, ապա այն պետք է բացահայտի այդ փաստը: Սույն Մեկնաբանությունը պետք է կիրառվի հետընթաց:
- 14Ա. 6-րդ, 9-րդ, Ա1 և Ա12 պարագրաֆներում կատարված փոփոխությունները պետք է կիրառվեն 2009 թվականի հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Եթե կազմակերպությունը 2008 թվականի փետրվարին հրապարակված «Վերադարձնելի ֆինանսական գործիքներ և լուծարման ժամանակ առաջացող պարտականությունները» (փոփոխություններ ՀՀՄՍ 32-ում և ՀՀՄՍ 1-ում) փաստաթուղթը կիրառում է ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար, ապա 6-րդ, 9-րդ, Ա1 և Ա12 պարագրաֆներում կատարված փոփոխությունները պետք է կիրառվեն այդ ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար:
15. [Հանված է]
16. 2011 թվականի մայիսին հրապարակված ՖՀՄՍ 13-ով փոփոխվել է պարագրաֆ Ա8-ը: Կազմակերպությունը պետք է կիրառի այդ փոփոխությունը, երբ կիրառում է ՖՀՄՍ 13-ը:

17. 2012 թվականի մայիսին հրապարակված «Տարեկան բարելավումներ. 2009-2011 ջիկլ» փաստաթղթով փոփոխվել է պարագրաֆ 11-ը: Կազմակերպությունը պետք է կիրառի այդ փոփոխությունը հետընթաց՝ «Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն, փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման գնահատումներում և սխալներ» ՀՀՄՍ 8-ի համաձայն, 2013 թվականի հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Եթե կազմակերպությունը կիրառում է ՀՀՄՍ 32-ի այդ փոփոխությունը որպես 2012 թվականի մայիսին հրապարակված «Տարեկան բարելավումներ 2009-2011 ջիկլ» փաստաթղթի մաս, ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար, պարագրաֆ 11-ի փոփոխությունը պետք է կիրառվի այդ ավելի վաղ ժամանակաշրջանի համար:
18. [Հանված է]
19. 2014 թվականի հուլիսին հրապարակված ՖՀՄՍ 9-ով փոփոխվել են Ա8 և Ա10 պարագրաֆները և հանվել են 15 և 18 պարագրաֆները: Կազմակերպությունը պետք է կիրառի այդ փոփոխությունները, երբ կիրառում է ՖՀՄՍ 9-ը:

Հավելված

Փոխհամաձայնության կիրառման օրինակներ

Սույն հավելվածը այս Մեկնաբանության անբաժան մասն է:

Ա1. Սույն հավելվածում ներկայացված են ՖՀՄՄԿ փոխհամաձայնության կիրառման յոթ օրինակներ: Այս օրինակները չեն կազմում սպառիչ ցուցակ. այլ փաստերի վրա հիմնված իրավիճակներ նույնպես հնարավոր են: Յուրաքանչյուր օրինակում ենթադրվում է, որ տվյալ օրինակի ելակետային տվյալներում ներկայացվածներից բացի, չկան այլ պայմաններ, որոնց պահանջների համաձայն ֆինանսական գործիքը կդասակարգվեր որպես ֆինանսական պարտավորություն, և որ ֆինանսական գործիքը չունի բոլոր այն հատկանիշները կամ չի բավարարում բոլոր այն պայմանները, որոնք նշված են ՀՀՄՍ 32-ի 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆներում:

Մարումը մերժելու ոչ պայմանական իրավունք (պարագրաֆ 7)

Օրինակ 1

Ելակետային տվյալներ

Ա2. Կազմակերպության կանոնադրությունը սահմանում է, որ մարումները կատարվում են բացառապես կազմակերպության հայեցողությամբ: Կանոնադրությունը չի տրամադրում այդ հայեցողության վերաբերյալ լրացուցիչ մանրամասներ կամ սահմանափակումներ: Անցյալում կազմակերպությունը երբեք չի մերժել մարել անդամների բաժնեմասերը, չնայած ղեկավարող մարմինն ունի այդ իրավունքը:

Դասակարգում

Ա3. Կազմակերպությունն ունի մարումը մերժելու ոչ պայմանական իրավունք, և անդամների բաժնեմասերը սեփական կապիտալ են: ՀՀՄՍ 32-ը սահմանում է դասակարգման սկզբունքներ, որոնք հիմնված են ֆինանսական գործիքի պայմանների վրա, և նշում է, որ հայեցողական վճարումներ կատարելու անցյալի փորձը կամ մտադրությունը չի հանգեցնում որպես պարտավորություն դասակարգելուն: ՀՀՄՍ 32-ի ԿՈՂ26 պարագրաֆը սահմանում է.

«Երբ արտոնյալ բաժնետոմսերը մարելի չեն, համապատասխան դասակարգումը որոշվում է դրանց կցված այլ իրավունքներով: Դասակարգումը հիմնված է պայմանագրային համաձայնագրերի էության գնահատման, ինչպես նաև ֆինանսական պարտավորության և սեփական կապիտալի գործիքի սահմանումների վրա: Երբ արտոնյալ բաժնետոմսերի (կումուլյատիվ կամ ոչ կումուլյատիվ) տիրապետողներին բաշխումները կատարվում են թողարկողի հայեցողությամբ, բաժնետոմսերը սեփական կապիտալի գործիքներ են: Արտոնյալ բաժնետոմսը որպես սեփական կապիտալի գործիք կամ ֆինանսական պարտավորություն դասակարգելու վրա չեն ազդում ստորև նշվածները՝

- ա) անցյալում կատարված բաշխումներ,
- բ) հետագայում բաշխումներ կատարելու մտադրություն,
- գ) թողարկողի սովորական բաժնետոմսի գնի վրա հնարավոր բացասական ազդեցություն, եթե բաշխումներ չկատարվեն (արտոնյալ բաժնետոմսերի գծով շահաբաժիններ չվճարելու պարագայում սովորական բաժնետոմսերի գծով շահաբաժիններ վճարելու սահմանափակումների պատճառով),
- դ) թողարկողի՝ կապիտալ համարվող պահուստների գումար,

- ե) թողարկողի կողմից ժամանակաշրջանի համար ակնկալվող շահույթ կամ վնաս, կամ
- զ) թողարկողի կարողությունը կամ անկարողությունը՝ ազդելու ժամանակաշրջանի համար իր շահույթի կամ վնասի գումարի վրա:

Օրինակ 2

Ելակետային տվյալներ

- Ա4. Կազմակերպության կանոնադրությունը սահմանում է, որ մարումները կատարվում են բացառապես կազմակերպության հայեցողությամբ: Սակայն կանոնադրությունը նաև սահմանում է, որ մարման պահանջի հաստատումը կատարվում է ինքնաբերաբար, բացառությամբ երբ կազմակերպությունն ի վիճակի չէ կատարել վճարումներ՝ առանց խախտելու իրացվելիության կամ կապիտալ համարվող պահուստների վերաբերյալ ազգային կանոնակարգերը:

Դասակարգում

- Ա5. Կազմակերպությունը չունի մարումը մերժելու ոչ պայմանական իրավունք, և անդամների բաժնեմասերը ֆինանսական պարտավորություն են: Վերը նկարագրված սահմանափակումները հիմնված են կազմակերպության՝ իր պարտավորությունը մարելու կարողության վրա: Դրանք սահմանափակում են մարումները, եթե միայն իրացվելիության կամ պահուստային կապիտալի գծով պահանջները չեն բավարարվում և հետո այնքան ժամանակ, մինչև դրանք կբավարարվեն: Հետևաբար, ՀՀՄՄ 32-ում սահմանված սկզբունքների համաձայն՝ դրանք չեն հանգեցնում ֆինանսական գործիքը որպես սեփական կապիտալ դասակարգելուն: ՀՀՄՄ 32-ի ԿՈՒ25 պարագրաֆը սահմանում է.

«Արտոնյալ բաժնետոմսերը կարող են թողարկվել տարբեր իրավունքներով: Արտոնյալ բաժնետոմսի ֆինանսական պարտավորություն կամ սեփական կապիտալի գործիք լինելը որոշելիս թողարկողը գնահատում է բաժնետոմսին կցված կոնկրետ իրավունքները, որպեսզի որոշի, թե արդյոք այն ցուցադրում է ֆինանսական պարտավորության հիմնական հատկանիշները: Օրինակ՝ արտոնյալ բաժնետոմսը, որը նախատեսում է մարում սահմանված ամսաթվին կամ տիրապետողի հայեցողությամբ, պարունակում է ֆինանսական պարտավորություն, որովհետև թողարկողը ունի պարտականություն՝ բաժնետոմս տիրապետողին ֆինանսական ակտիվներ փոխանցելու: *Թողարկողի հնարավոր անկարողությունը՝ կատարելու արտոնյալ բաժնետոմսը մարելու պարտականությունը, երբ դա պահանջվում է պայմանագրով՝ լինի դա միջոցների անբավարարության, օրենսդրական սահմանափակումների, թե շահույթների կամ պահուստային կապիտալի անբավարարության պատճառով, չի հերքում այդ պարտականության գոյությունը*» [Շեշտադրումն ավելացված է]:

Մարման արգելքները (պարագրաֆներ 8 և 9)

Օրինակ 3

Ելակետային տվյալներ

- Ա6. Կոոպերատիվ կազմակերպությունն անցյալում իր անդամներին բաժնեմասեր է տեղաբաշխել տարբեր ամսաթվերին և տարբեր գումարներով հետևյալ կերպ՝
- ա) 20X1թ. հունվարի 1-ին՝ 100,000 բաժնետոմս՝ յուրաքանչյուրը 10 ԴՄ-ով (1,000,000 ԴՄ),
  - բ) 20X2թ. հունվարի 1-ին՝ 100,000 բաժնետոմս՝ յուրաքանչյուրը՝ 20 ԴՄ (լրացուցիչ 2,000,000 ԴՄ, այնպես որ թողարկված բաժնետոմսերի դիմաց ընդհանուր գումարը 3,000,000 ԴՄ է):

Բաժնետոմսերը ենթակա են մարման ըստ պահանջի՝ իրենց թողարկման գումարով:

- Ա7. Կազմակերպության կանոնադրությունը սահմանում է, որ կուտակային (աճողական) մարումները չեն կարող գերազանցել իր անդամների երբևէ շրջանառության մեջ գտնված բաժնեմասերի ամենամեծ քանակի 20 տոկոսը: 20X2թ. դեկտեմբերի 31-ին կազմակերպությունն ունի 200,000 շրջանառվող բաժնեմաս, որն անդամների երբևէ շրջանառության մեջ գտնված բաժնետոմսերի ամենամեծ քանակն է, և ոչ մի բաժնետոմս անցյալում չի մարվել: 20X3թ. հունվարի 1-ին կազմակերպությունը փոփոխություններ է կատարում իր կանոնադրության մեջ և բարձրացնում է կուտակային (աճողական) մարումների թույլատրելի մակարդակը՝ այն հասցնելով մինչև իր անդամների երբևէ շրջանառության մեջ գտնված բաժնեմասերի ամենամեծ քանակի 25 տոկոսը:

Դասակարգում

Նախքան գործող կանոնադրության մեջ փոփոխություններ կատարելը

- Ա8. Անդամների բաժնեմասերը մարման արգելքը գերազանցող մասով ֆինանսական պարտավորություններ են: Կոոպերատիվը այս ֆինանսական պարտավորությունը չափում է իրական արժեքով սկզբնական ճանաչման ժամանակ: Քանի որ այս բաժնեմասերը ենթակա են մարման՝ ըստ պահանջի, կոոպերատիվը չափում է նմանատիպ ֆինանսական պարտավորության իրական արժեքը ՖՀՄՄ 13-ի 47-րդ պարագրաֆի համաձայն. «Ցպահանջ մարման իրավունքով ֆինանսական պարտավորության (օրինակ՝ ցպահանջ ավանդ) իրական արժեքը փոքր չէ մարման պահանջի պահին վճարվող գումարից...»: Հետևաբար, կոոպերատիվ կազմակերպությունը որպես ֆինանսական պարտավորություն է դասակարգում մարման դրույթների համաձայն մարման պահանջի պահին վճարվելիք առավելագույն գումարը:
- Ա9. 20X1թ. հունվարի 1-ին մարման դրույթների համաձայն վճարվելիք առավելագույն գումարը 20,000 բաժնեմաս է՝ յուրաքանչյուրը 10 ԴՄ, և, հետևաբար, կազմակերպությունը 200,000 ԴՄ-ը դասակարգում է որպես ֆինանսական պարտավորություն, իսկ 800,000 ԴՄ-ը՝ որպես սեփական կապիտալ: Սակայն 20X2թ. հունվարի 1-ին 20 ԴՄ-անոց նոր բաժնեմասերի տեղաբաշխման հետևանքով մարման դրույթների համաձայն վճարվելիք առավելագույն գումարն աճում է՝ դառնալով 40,000 բաժնետոմս՝ յուրաքանչյուրը 20 ԴՄ: 20 ԴՄ-անոց լրացուցիչ բաժնեմասերի տեղաբաշխումը ստեղծում է նոր պարտավորություն, որը սկզբնական ճանաչման ժամանակ չափվում է իրական արժեքով: Բաժնեմասերի տեղաբաշխումից հետո պարտավորությունը կազմում է տեղաբաշխված բաժնեմասերի ընդհանուր թվի (200,000) 20 տոկոսը՝ չափվելով 20 ԴՄ-ով, կամ 800,000 ԴՄ: Սա պահանջում է 600,000 ԴՄ լրացուցիչ պարտավորության ճանաչում: Այս օրինակում չի ճանաչվում ո՛չ շահույթ, ո՛չ վնաս: Հետևաբար, կազմակերպությունն այժմ 800,000 ԴՄ-ը դասակարգում է որպես ֆինանսական պարտավորություն, իսկ 2,200,000 ԴՄ-ը՝ որպես սեփական կապիտալ: Այս օրինակում ենթադրվում է, որ այս գումարները չեն փոխվում 20X1թ. հունվարի 1-ի և 20X2թ. դեկտեմբերի 31-ի միջև ընկած ժամանակահատվածում:

Կանոնադրության փոփոխությունից հետո

- Ա10. Կանոնադրության փոփոխությունից հետո կոոպերատիվ կազմակերպությունից այժմ կարող է պահանջվել մարել առավելագույնը իր շրջանառվող բաժնեմասերի 25 տոկոսը կամ առավելագույնը 50,000 բաժնեմաս՝ յուրաքանչյուրը 20 ԴՄ-ով: Համապատասխանաբար, 20X3թ. հունվարի 1-ին կոոպերատիվը որպես ֆինանսական պարտավորություն է դասակարգում 1,000,000 ԴՄ-ը, որը, մարման դրույթների համաձայն, մարման պահանջի պահին վճարվելիք առավելագույն գումարն է՝ որոշված ՖՀՄՄ 13-ի 47-րդ պարագրաֆի համապատասխան: Հետևաբար, 20X3թ. հունվարի 1-ին կազմակերպությունը սեփական կապիտալից ֆինանսական պարտավորություն է փոխանցում 200,000 ԴՄ-ի չափով մի գումար, որի արդյունքում որպես սեփական կապիտալ դասակարգված մնում է

2,000,000 ԴՄ: Այս օրինակում կազմակերպությունը փոխանցման գծով շահույթ կամ վնաս չի ճանաչում:

Օրինակ 4

Ելակետային տվյալներ

Ա11. Կոոպերատիվների գործունեությունը կարգավորող ազգային օրենքը կամ կազմակերպության կանոնադրության պայմանները կազմակերպությանն արգելում են մարել անդամների բաժնեմասերը, եթե, դրանք մարելով, այն կնվազեցնի անդամների բաժնեմասերից վճարված կապիտալը՝ այն դարձնելով անդամների բաժնեմասերից վճարված կապիտալի առավելագույն գումարի 75 տոկոսից ցածր: Տվյալ կոոպերատիվի համար առավելագույն գումարը 1,000,000 ԴՄ է: Հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում վճարված կապիտալի մնացորդը 900,000 ԴՄ է:

Դասակարգում

Ա12. Այս դեպքում 750,000 ԴՄ-ը կդասակարգվեր որպես սեփական կապիտալ, իսկ 150,000 ԴՄ-ը՝ որպես ֆինանսական պարտավորություն: Արդեն մեջբերված պարագրաֆներից բացի, ՀՀՄՍ 32-ի 18 (բ) պարագրաֆը մասամբ սահմանում է.

... ֆինանսական գործիքը, որը տիրապետողին իրավունք է տալիս այն վերադարձնելու թողարկողին դրամական միջոցի կամ այլ ֆինանսական ակտիվի դիմաց («վերադարձնելի գործիք»), ֆինանսական պարտավորություն է, բացառությամբ այն գործիքների, որոնք դասակարգված են որպես սեփական կապիտալի գործիքներ՝ համաձայն 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆների: Ֆինանսական գործիքը ֆինանսական պարտավորություն է, նույնիսկ երբ դրամական միջոցի կամ այլ ֆինանսական ակտիվի գումարը որոշվում է ինդեքսի կամ այլ ցուցանիշի հիման վրա, որը կարող է աճել կամ նվազել: Տիրապետողի համար դրամական միջոցի կամ այլ ֆինանսական ակտիվի դիմաց այդ գործիքը թողարկողին հետ վերադարձնելու իրավունքի առկայությունը նշանակում է, որ վերադարձնելի գործիքը բավարարում է ֆինանսական պարտավորության սահմանմանը, բացառությամբ այն գործիքների, որոնք դասակարգված են որպես սեփական կապիտալի գործիքներ՝ համաձայն 16Ա և 16Բ կամ 16Գ և 16Դ պարագրաֆների:

Ա13. Այս օրինակում նկարագրված մարման արգելքը տարբերվում է ՀՀՄՍ 32-ի 19-րդ և ԿՈՒ25 պարագրաֆներում նկարագրված սահմանափակումներից: Այդ արգելքներն իրենցից ներկայացնում են կազմակերպության՝ ֆինանսական պարտավորության գծով հասանելիք գումարը վճարելու կարողության սահմանափակումներ, այսինքն՝ դրանք արգելում են պարտավորության վճարումը, եթե միայն սահմանված պայմանները բավարարված են: Ի տարբերություն դրա՝ այս օրինակում նկարագրված է սահմանված գումարը գերազանցող մարումների ոչ պայմանական արգելք՝ անկախ անդամների բաժնեմասերը մարելու կազմակերպության կարողությունից (օրինակ՝ ելնելով իր դրամական միջոցների, շահույթների կամ կապիտալ հանդիսացող բաշխելի պահուստների առկայությունից): Ըստ էության, մարման արգելքը չի թույլատրում, որպեսզի կազմակերպությունը ստանձնի վճարված կապիտալի սահմանված գումարը գերազանցող մարում կատարելու ֆինանսական պարտավորություն: Հետևաբար, բաժնեմասերի այն մասը, որը ենթակա է մարման արգելքի, ֆինանսական պարտավորություն չէ: Չնայած յուրաքանչյուր անդամի բաժնեմասերը կարող են մարվել առանձին-առանձին, ընդհանուր շրջանառվող բաժնետոմսերի մի մասը չի կարող մարվել ոչ մի դեպքում, բացառությամբ կազմակերպության լուծարման դեպքի:

Օրինակ 5

Ելակետային տվյալներ

- Ա14. Այս օրինակի փաստերը սահմանված են 4-րդ օրինակում: Բացի այդ, հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջին ազգային օրենսդրությամբ սահմանված իրացվելիության պահանջները կազմակերպությանն արգելում են մարել իր անդամների բաժնեմասերը, բացառությամբ եթե իր ունեցած դրամական միջոցները և կարճաժամկետ ներդրումները գերազանցում են սահմանված գումարը: Հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ այս իրացվելիության պահանջների հետևանքով կազմակերպությունն իր անդամների բաժնեմասերը մարելու համար չի կարող վճարել ավելին, քան 50,000 ԴՄ:

Դասակարգում

- Ա15. Ինչպես 4-րդ օրինակում, կազմակերպությունը 750,000 ԴՄ-ը դասակարգում է որպես սեփական կապիտալ, իսկ 150,000 ԴՄ-ը՝ որպես ֆինանսական պարտավորություն: Սա բացատրվում է այն բանով, որ որպես պարտավորություն դասակարգված գումարը հիմնված է կազմակերպության՝ մարումը մերժելու ոչ պայմանական իրավունքի վրա, այլ ոչ թե այն պայմանական սահմանափակումների, որոնք կանխում են մարումը, եթե միայն իրացվելիության կամ այլ պահանջները բավարարված չեն և միայն այնքան ժամանակ, մինչև դրանք կբավարարվեն: Այս դեպքում կիրառվում են ՀՀՄՄ 32-ի 19-րդ և ԿՈՒ25 պարագրաֆների դրույթները:

Օրինակ 6

Ելակետային տվյալներ

- Ա16. Կազմակերպության կանոնադրությունն իրեն արգելում է մարել անդամների բաժնեմասերը, բացառությամբ երբ մարումը չի գերազանցում նախորդ երեք տարիների ընթացքում նոր կամ առկա անդամներին լրացուցիչ բաժնեմասերի տեղաբաշխումից ստացված մուտքերը: Բաժնեմասերի տեղաբաշխումից ստացված մուտքերը պետք է օգտագործվեն այն բաժնեմասերը մարելու համար, որոնց համար անդամները պահանջել են մարում: Նախկին երեք տարիների ընթացքում անդամների բաժնեմասերի տեղաբաշխումից ստացված շահույթները կազմել են 12,000 ԴՄ, և ոչ մի անդամի բաժնեմաս չի մարվել:

Դասակարգում

- Ա17. Կազմակերպությունն անդամների բաժնեմասերից 12,000 ԴՄ-ը դասակարգում է որպես ֆինանսական պարտավորություն: 4-րդ օրինակում նկարագրված եզրակացությունների համաձայն՝ անդամների բաժնեմասերը, որոնք ենթակա են մարման գծով ոչ պայմանական արգելքի, ֆինանսական պարտավորություններ չեն: Այսպիսի ոչ պայմանական արգելք կիրառվում է նախորդ երեք տարիներից առաջ տեղաբաշխված բաժնեմասերից ստացված մուտքերին հավասար գումարի նկատմամբ և, հետևաբար, այդ գումարը դասակարգվում է որպես սեփական կապիտալ: Սակայն նախորդ երեք տարիների ընթացքում տեղաբաշխված բաժնեմասերից ստացված մուտքերին հավասար գումարը ենթակա չէ մարման գծով ոչ պայմանական արգելքի: Համապատասխանաբար, նախորդ երեք տարիների ընթացքում տեղաբաշխված բաժնեմասերից ստացված մուտքերն առաջացնում են ֆինանսական պարտավորություններ, մինչև որ նրանք այլևս մատչելի չեն լինի անդամների բաժնեմասերը մարելու համար: Արդյունքում, կազմակերպությունն ունենում է ֆինանսական պարտավորություն, որը հավասար է նախորդ երեք տարիների ընթացքում տեղաբաշխված բաժնեմասերից ստացված մուտքերին՝ հանած այդ ժամանակաշրջանում կատարված մարումները:

Օրինակ 7

Ելակետային տվյալներ

Ա18. Կազմակերպությունը կոոպերատիվ բանկ է: Կոոպերատիվ բանկերի գործունեությունը կարգավորող ազգային օրենքը սահմանում է, որ կազմակերպության ընդհանուր շրջանառվող պարտավորությունների առնվազն 50 տոկոսը (կանոնակարգերում սահմանված իմաստով այս տերմինը ներառում է անդամների բաժնեմասերի հաշիվները) պետք է լինի անդամների կողմից վճարված կապիտալի տեսքով: Այդպիսի կարգավորման արդյունքում, եթե կոոպերատիվի բոլոր շրջանառվող (չմարված) պարտավորությունները անդամների բաժնեմասերի տեսքով են, այն ի վիճակի է դրանք բոլորը մարել: 20X1 թ. դեկտեմբերի 31-ին կազմակերպությունն ունի ընդամենը 200,000 ԴՄ շրջանառվող (չմարված) պարտավորություն, որից 125,000 ԴՄ-ն իրենից ներկայացնում է անդամների բաժնեմասերի հաշիվները: Անդամների բաժնեմասերի հաշիվների պայմանները տիրապետողին թույլ են տալիս դրանք մարել ըստ պահանջի, և կազմակերպության կանոնադրության մեջ չկան մարման նկատմամբ սահմանափակումներ:

Դասակարգում

Ա19. Այս օրինակում անդամների բաժնեմասերը դասակարգվում են որպես ֆինանսական պարտավորություններ: Մարման արգելքը նման է ՀՀՄՄ 32-ի 19-րդ և ԿՈՒ25 պարագրաֆներում նկարագրված սահմանափակումներին: Արգելքը կազմակերպության՝ ֆինանսական պարտավորության գծով հասանելիք գումարը վճարելու կարողության պայմանական սահմանափակում է, այսինքն՝ դրանք արգելում են պարտավորության մարումը, եթե միայն բավարարված են սահմանված պահանջները: Ավելի կոնկրետ՝ կազմակերպությունից կարող է պահանջվել մարել անդամների բաժնեմասերի ամբողջ գումարը (125,000 ԴՄ), եթե այն վճարել է իր բոլոր մնացած պարտավորությունները (75,000 ԴՄ): Հետևաբար, մարման գծով արգելքը կազմակերպությանը չի կանխում ստանձնել ֆինանսական պարտավորություն՝ մարելու սահմանվածից ավելի քանակով անդամների բաժնեմասեր կամ գումարով վճարված կապիտալ: Այն թույլ է տալիս կազմակերպությանը միայն հետաձգել մարումը մինչև պայմանի բավարարումը, այսինքն՝ այլ պարտավորությունների վճարումը: Այս օրինակում անդամների բաժնեմասերը ենթակա չեն մարման գծով ոչ պայմանական արգելքի և, հետևաբար, դասակարգվում են որպես ֆինանսական պարտավորություններ:

